

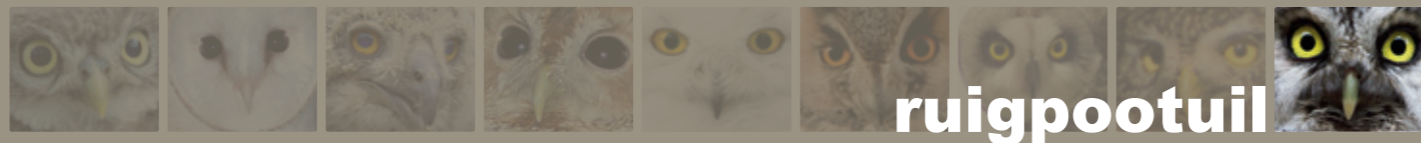

Foto: ?

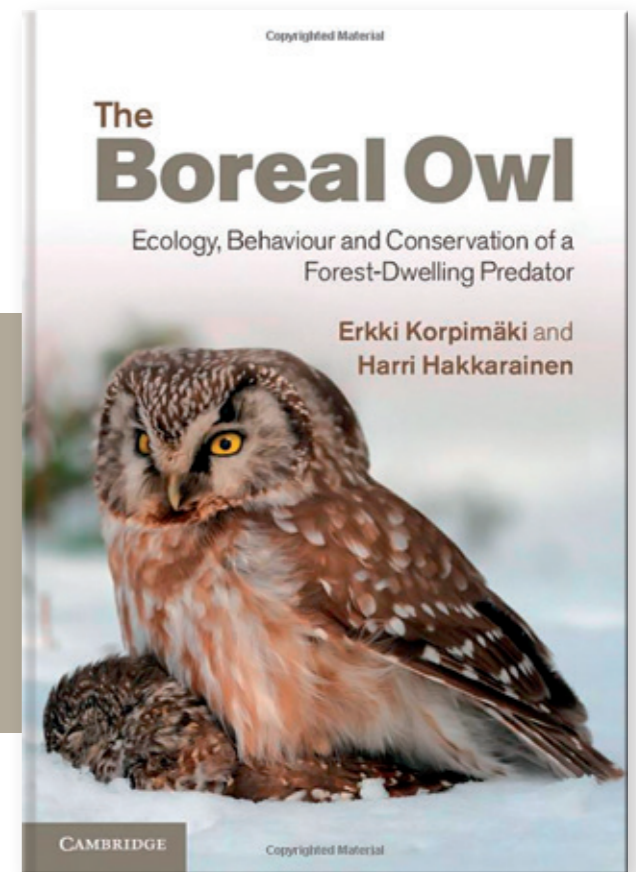
The Boreal Owl

Marnix Jonker

Begin oktober kwam het engelstalige boek 'the Boreal Owl' (de Ruigpootuil) uit, geschreven door Erkki Korpimäki en Harri Hakkarainen. Beide biologen hebben jarenlang onderzoek verricht naar Ruigpootuilen in Finland en zijn inmiddels respectievelijk professor en assistent-professor bij de universiteit van Turku, Finland. Al hun wetenschappelijke bevindingen, en dat van anderen, hebben ze nu gebundeld in dit boek. Dit boek is bovendien de eerste monografie van deze soort.

door Erkki Korpimäki en
Harri Hakkarainen
Cambridge University Press
oktober 2012
ISBN 9780521113717
Harde kaft
359 pagina's
Prijs: € 80,-

Het boek begint met een korte soortbeschrijving waarin onder andere ruipatroom, leeftijd en geslachtsbepaling, de verschillende geluiden die de uilen maken en de verspreiding van de soort over de wereld worden besproken. Hierna komen de onderzoeksgebieden aan bod. Het onderzoeksgebied van de auteurs wordt uitgebreid besproken, maar ook andere gebieden waar onderzoek naar de soort wordt gedaan, zowel in Europa als in Noord-Amerika, worden besproken. Het habitatgebruik komt uitvoerig aan bod, zowel in de broedperiode als daarbuiten. Opvallend is dat gedurende de onderzoeksperiode, die rond 1974 begon en nog steeds gaande is in Finland, de vogels langzaamaan steeds meer nestkasten kregen aangeboden en daar tot op heden ook steeds meer gebruik van maken. Ook hebben de auteurs aangetoond dat het percentage uitgevlogen jongen uit nestkasten significant hoger is dan jongen geboren in natuurlijke holten. Leuk is ook dat de andere bewoners van diezelfde natuurlijke holten worden genoemd. Een erg interessant hoofdstuk is het hoofdstuk dat gaat over de interactie met prooidieren. Hierin wordt onder andere het nut van

het aanleggen van voedselvoorraden uitgelegd en het effect van deze voorraden op het uitvliegen van de jongen. Een onderzoeksvraag die bij nagenoeg alle uilensoorten naar voren komt is het dieetonderzoek. De auteurs presenteren van 26 Europese en 3 Noord-Amerikaanse studies de totale dataset aan gevonden prooien gedurende het broedseizoen (in totaal 81.102 prooien!). Daaruit blijkt dat muizen toch wel de belangrijkste voedselbron zijn, maar dat de Ruigpootuil ook best in staat is om grotere prooien te pakken, tot aan vogels, een jonge Haas en Eekhoorn aan toe. Illustratief hiervoor is natuurlijk de coverfoto van het boek, waarop een Ruigpootuil bovenop een pas geslagen Dwerguil zit.

Ander belangrijke onderzoeksvragen over de paarvorming, het verzorgen van de jongen en de hoeveelheid jongen die uitvliegen in muisarme en muisrijke jaren worden uitgebreid behandeld. Interessant is het feit dat jonge mannetjes (eerstejaars broedvogels) veel minder goed in staat zijn om succesvol te broeden in een muisarm jaar dan oudere mannetjes (>2 jaar). Vrouwjes kiezen bij voorkeur trouwens ook de oudere mannetjes uit om mee te

Foto: Klaus Dichmann, Denemarken

paren. Waarschijnlijk is dit omdat de oudere, meer ervaren mannetjes meer voedsel voor het vrouwtje en de jongen kunnen vinden wat uiteindelijk leidt tot een hoger broedsucces. Een bekend verschijnsel bij Ruigpootuilen is het bestaan van 'bachelor' mannetjes in de populatie. Dit zijn ongepaarde mannetjes die een territorium bezet houden en hopen dat er een vrouwtje langskomt om met ze te paren. In de Finse onderzoekspopulatie blijft 24% van de mannetjes bachelor, ook in goede muizenjaren. Het is dus niet vreemd dat de Drentse vogels zo lang ongepaard rond blijven hangen nabij potentieel geschikte nestholten, dat hoort bij de broedstrategie van de soort. Een ander belangrijk aspect dat uitgebreid behandeld wordt, is de broedbiologie van de soort. Gemiddeld begint een paartje rond 30 maart met broeden. Sneeuw en ijs deren de vogels niet, een lage muizenstand daarentegen wel. Bij een lagere muizenstand zal het paartje later tot broeden overgaan en zullen het aantal gelegde eieren minder zijn. Als we nu de broedgevallen in Drenthe in 2008 met deze gegevens vergelijken dan valt meteen de late datum van eileg op in 2008 (geschatte legdatum van 19 april en 14 mei). Mogelijk dat de muizenstand lokaal dus niet heel erg hoog was in 2008. Verder zou voor het tweede broedgeval de beschikbaarheid van een vrouwtje ook een rol kunnen hebben gespeeld. In beide broedgevallen in 2008 zijn vier eieren gelegd. Dit valt iets onder het gemiddelde. Wel

moet daarbij de kanttekening worden gemaakt dat het aantal gelegde eieren hoog is in het noordelijk deel van het verspreidingsgebied (Noord-Finland) en significant lager is in het zuidelijk deel van het verspreidingsgebied (Italiaanse Alpen). Ook broeden 'onze' broedvogels in natuurlijke holten. De auteurs tonen aan dat hoe groter de oppervlakte van de nestplaats is, hoe groter de legsels zijn. In Finland broeden veel (onderzoeks)vogels in nestkasten, waardoor deze ook grotere legsels kunnen hebben. In het najaar worden eerstejaars en vrouwtjes Ruigpootuilen nomadisch en kunnen ze soms grote afstanden afleggen als ze achter de muizenstand aanvliegen. De mannetjes daarentegen blijven vaak in de omgeving hangen waarin ze ook gebroed hebben om de meest geschikte nestholten te blijven verdedigen. Door deze strategie zal een mannetje dus bijna jaarlijks met een ander vrouwtje tot broeden komen. Er zijn geringde uilen teruggevangen die bijna 1100 kilometer hebben afgelegd. Gemiddeld vliegen de vogels zo rond de 250-300 kilometer. Een goed broedsucces in Duitsland (waar de dichtstbijgelegen broedgebieden liggen) samen met een goede muizenstand in Nederland zouden dus Ruigpootuilen naar ons land kunnen brengen.

Al met al is het behoorlijk zware wetenschappelijke kost, dat overigens wel erg goed leesbaar is opgeschreven en waarin alle facetten van onderzoek naar (Ruigpoot)uilen behandeld worden. Klein puntje van kritiek is het feit dat de onderzoekers wel heel erg leunen op hun eigen Finse data. Er wordt wel data van anderen gepresenteerd, maar de meeste data komt toch van de auteurs zelf. Ook is het gebruik van zwart-wit foto's in het boek jammer. Achterin het boek staan diezelfde foto's nog een keer in kleur afgedrukt, waardoor de lezer veel heen en weer moet bladeren.

Wel is het boek is een 'must have' voor iedereen die met Ruigpootuilen bezig is. Maar ook mensen die onderzoek doen naar andere uilensoorten zullen veel aan dit boek hebben doordat de onderzoeksmethoden en inzichten die in het boek behandeld worden ook toepasbaar zijn op andere uilensoorten. Al met al brengt het boek onderzoek naar uilen naar een hoger niveau. Een aanrader!

Foto: Han Bouwmeester

LowRes
Han
Bouwmeester